

Ժ.

Ա Ս Ա Ծ Ն Ե Ր.

Ի.

Ռուսամուխայ բարբառով

Ազգի (ցեղի) թքանք է:
Ակռէք թափած է, պըպըզած կը հաչէ:
Աղուէս խրտուկ է:
Աման լիզող:
Անգլուխ սամի է:
Անկուտ ու անթեփ է:
Աղուէս քուն էցգեց ուրին:
Առանց ճիտու էլ կը լուսնայ:
Աստուած էդոր թևեր թափէ:
Արեր գէշ տեղ է պատե:
Արևուդ գէմ, չծռէնք քու սիրուն:
Արճիճ կը ծամէ:
Արմենկներ թափեր է:
Աւդի վրէն տուն չինեց, գարուն գետ էլաւ, զողեց պարաւ:
Բանբակ է զարկե յակնճներ:
Բան չկայ արևու տակ մնայ:
Բարկենդնքի գաթէն է յընկի միտը:
Բերանդի հասաւ յակնճդի.
Բերան ձի էդե լակլըկու կաուց:
Բերան ճուր* նստեր է:

*) Ասածները պարզ առածներ են եւ դիւրաբանականաբար, այսինքն բազմակողմանի մտքեր չեն պարունակեր ինչպէս առածները, ժողովուրդը այն ժամանակ կը զործածէ երբ այլաբանօրէն իր միտքը կուզէ արտայայտել: Կան առածներ, որ ժողովուրդը իրեն պատճ կը զործածեն. նայելով Թէ խօսակցութեան միտքը ծանօթ պարկապի վրայ է Թէ չէ:

Բերան չարուխ է դարձեր:
 Բերնէն ջուր կը վազէ:
 Բըմբըլէ բերդ շինեց, քամին զարկեց թռուց:
 Բռնիմ թէ գիւղ փօսե մէ, պտի թալիս թեերուդ:

Գալով գնալով խեղճ:
 Գարին խաշած կը ցանես:
 Գէլ էղե մուղսի:
 Գիշեր հաւուկի պէս մթնըներ է. օր ֆօռ բուլ բռնէ, ուտէ:
 Գլխակեր կօնաօ:
 Գլխուն աւել զարկեր է:
 Գլուխ բռներ է:
 Գլուխ ջուր է:
 Գնացեր է մատնավանք:
 Դուզ թէ մնըրի գլուխ կանի, խեղճ գլուխ կը մտնէ:

Դադրորոճ է:
 Դիզի գլուխ չբանդին:
 Դու գըրզի ֆօսա մը՝ քաշէ:
 Դու էղար գմէշ, ես ուլուլիկ 1) դըռ չէղերիմ:
 Դօլվաթ օր կայ, օսկու տակն է, մալի տկով քամի կընցնի,
 ին օր կայ, վաղը չը կայ:
 Դօլվաթ օր կայ, խոտի խրցան տակն է:

Ես ֆօռ գիւղ Աստուած:
 Ես գեգամ կուղէ կուզ, դու արի ազլապուզ:
 Եօթ իշու մաուր:

Ջուով մառ տուն դպեղի բուն:
 Ջըռ մուցնաթ քու պառուս վրէն:

Ելեր է գիզի գլուխ:
 Ելման ուր գուռնէն կը փչէ:
 Եղեր քալի Մնօ:
 Եղեր է Թօթէ:
 Եղեր է կաթն ու կորեկ:
 Եմալ մի գլնուեր է գետին:
 Էս օր յաինարօտ 2) էր:
 Էրդիկէն ընկած:

1) Մի տարեկան ուլէ ծնած ուր:

2) Երկու արտի միջավայրն արածող:

Էրեւի հայէն տարաւ:

Էրեւնիլէր բերեց:

Ընդրա թունդրայ հաց մարդու բաժի բարա էր:

Ընդրա պարա մարդ մի չեղնի:

Թաժա հաւու ձագին:

Թալան բուլան չէ:

Թանգուտէն կեղնի, աղքատ մի կերթայ, շուան կը թալէ պօկ:
 օր խեղդուի, գիշկայ օր դօլուաթուր մի քընց գինք շուա կը խեղ-
 դուի:

Թղփեր՝ նստեր է:

Թունդրայ կատու է:

Թունդրայ մխին կիշկայ, հաստ է թէ բարակ, օր թունդրայ,
 շուրթն օրշնայ:

Ի՛նչ, դարձար հարաբացի:

Ի՛նչ կակուղ կտուաններուց է:

Ի՛նչ միտք ու մտալայ կէնիս:

Լուսնակ տանուհնգեր է:

Խեթեցուց:

Խրատ օռնծտի կը լաէ:

Ծակ աչք է:

Կանկաւթուուկ է:

Կատուըներ աչքեր լզած է:

Կարա մի հեքիսայ ռալկած կօլրտի:

Կեառնաս իմ դրալի յառէջ կանի:

Կեռպոյ է:

Կը մանի դարնան մաքու ձէն:

Կըմանի ճնճղուկ, աղօթրան չունի:

Կը մանի նոր հարս:

Կը մանի հեռու զղրան ջրի ձէն:

Կը մանի փռչու էշ:

Կը մանի օրալուսին:

Կըսիս թէ բանձրիկ սարեր ինքն է ստեղծն:

Կըսիս թէ հաւկըթի միջէն էլեր է:

Կիլիւսու ձագ ին, կախուած ին իրարու կըացէն:

Կուտում, եղն էլ վրէն:

Կունի փշին ռասս էկի:

Հըմա կը փչէ, լուսուն փուք է, միայ գերներ կը ճաճան:
Հարաբացի Արուն խո չիս:
Հին էրդեր կիտայ յիւար:

Ձին օր տըտուէ, կըսէ.— Բեյի:
Ձմրան բաղդ չկայ:

Ղայիմ հողի ունի (ժլատ):
Ղգիկ է:
Ղը՛ռ, գոռնիկներ թռան:

Ճանբէն իշկելով աչքերնիս օղըրաւ:
Ճանի տոպրակ կէնիմ ձեր գլուխ:
Ճրապը ընցաւ:

Մալի մուֆաթ չկայ:
Մացեր է մէկ իրիկամի խուրձ, օր գարկէ:
Մգիւր է, անձրև գիգայ:
Մգուեր է,
Մեծ աղուէսներուց է:
Մեղն անմեղ:
Մեղրաբերան:
Մէկ խաչակնքելով կը խափանի:
Մէջը կոտորեր է:
Մուխն է մուլէ:
Մըջիմ օր դուս տարաւ, էն տուն կաւերի:

Յառէջ չիշկայ:
Յերօի հայէն տարեր. էդեր է սուլուկ ճան, կը մընի չարխի
փուսաթ:

Երմալ է օր մէկ աչք Սիփան, մէկ աչք Բլէճան գիշկայ:
Երմալ կը քամէ ինչ օր քարից ջուր հանին:
Երմալ մնջու, մնջուկ կը գրուցէ:
Երմալ պոռտալով խօսք ըսեց որ գմշու վրէն չկայնի:
Երմալ քիւթ բանձր է, որ ասողեր գիշկէ:

Շատ աղուէս է:
Շատ բարակ կը մանէ:
Շատ սըլվրիկ է:
Շատ քար գարչին էր:
Շատ օձ ու կարիճ էր:
Շնորքով լցուեր է:

Ո՛րն օր աղօթքնի ճըլւըլան ճնճղներու ձէն չը լսէ, սատանէն վըէն կը չուէ, անօթութեն, խեղճութեն յուշիկ - յուշիկ գիկայ. դուռ կը զարկէ:

Ուր լիզուով կրակ ընկաւ:

Չարը կատուն տանէ:

Չարխափան էղնի կատուն:

Պապ օր մեռնի, կըսին.— Գու գլուխ ապ էղնի:

Պետօն ամէն կողուէ բուռ մի էրգ կը գողներ, կըսէր.— Չմրան բաղդ չկայ. էղաւ օ էրկնցաւ, մալ չը ջարդի:

Պօկ կոկ է:

Պոյախնու պոռոտէն է աւերեր:

Սատանի ձին հեծեր է:

Սատանից մազ մի քաշելը աղէկ է:

Սառաող է:

Վանից մալ է:

Տախանոցի տարին կիտամ:

Տախաակ մըխ չվերցու:

Տլէն էլանք, մտանք աւլտլնոց:

Փաւէն օր կայ ձեռաց կեղտ է:

Փէտ էղնի դիմանայ:

Փորսի քարագործ բռներ է:

Փքլուճ նեղ է, ոսպու մի հատ չվերցու:

Բաղցը աստղով է:

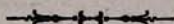
Բամին էկեր է:

Բամին օզոր գիկայ:

Բարոտ ջրի ձէն գիկայ:

Օձ կաներ է վըր տըտան:

Օսկոր կըծող է:

2.

Ալաօկերօի բարբառով.

Ականջը կանչայ:
 Աղուն դրեր ա կողայ:
 Անպտուն լցուաւ, մթնտեց:
 Առան ձեռ ուրանց:
 Առաւ, քելեց:
 Առաւ, կրեղեց:
 Առսրգ մարթու զլօխ կարեցին, դրին օռու յետև, ըսեց.— Շե-
 րաղուտեն առ:
 Աստուած կտրայ անշահ մալի խեղ:

Բալոյի քամին էլման էկեր ա:
 Բան չունիմ. երկու փուն գուգ:
 Բեմուբասը գերեզմանի տակ:
 Բթի վրէն կայնէ՝ մըհանի կօլորտի:
 Բերանը տողրակ չէ օր կարիմ:
 Բերանդի խօրոտ բաց:
 Բերնից ջուր վազեց:
 Բողուց աղջիկ սու, աղջիկ մի տայ:
 Բաբիկ ա:
 Բրդուճ մի մթան՝ կաժա կով մի կթան:

Գզիբի գանկ դարձեր ա:
 Գիշուտեն էրողին կը մնայ ուր գիշուտեն:
 Գիշերուայ քուն դմակ ա, ցերեկուայ քուն դանակ ա:

Դատիք, բանինք, մեր մէկ չեղնի էրկուս:
 Դառց վըր դառցին, կնիկ լէ պառկէ աղջիկ է բերե:
 Դիւագադար էզանք:
 Դոճ դըռ ճժօք իք:
 Դոռ իմ պառեկէն չիս:
 Դըսոտեր ա:

Սղեր էնք (էի) ճենճէ ճմուռ:
 Սղ թափի, կը ժողուըցուի:
 Սռ ու քոր ուրանց կտրաւ:

Ես քու սլառէկն իմ:

Սրկու օտքով մէկ կամի չկառնայ կանգնի:

Ձկըլուն էցգեց մըջ տան:

Ձօգան բռուդ ա:

Էտ էր՝ կը զարկենք թափենք:

Էլ օղլու տղի քալաւ չէ:

Էղե ինչ օ թոթէի հոգին:

Էն մարդու տան հացն էր էկաւ ուր յառէջ:

Էրկու յաչքով կիշկայ:

Էլ էղաւ մուր սւ մկրատ, կպաւ ընդոնց եախէն:

Թե ուրաց քշտին, քշտապնտուան:

Իգա դաւրան փաւալի դաւրան ա:

Իծուանը էկան:

Իմ բաղդի դէմ յիգայ:

Իմ գլօխ չի մեռեր ա:

Իմ հարս ձեռնես շերեփ կը խլայ:

Ինչ օր շան թսի կորաւ:

Իմ տան շէմ շէնքողին, գաւկի աչքով կիշկիմ:

Ինչ օ օձ գուր շապիկ թորկայ:

Իշուդ խրատ տուր չը գոայ:

Իշու եօթը լողն ա:

Իշու պոչն օր գետին հառաւ, յըն օր քու խօսք կեղնի:

Ինչ ա, կալօղիկ կը կարգաս,

Ինչ օ ճնճղու կը թռնի:

Լիզուն խածայ:

Լիզուն հըտ քըդի չը թաթխուեր ա:

Խեղճը էղաւ սիքսըզ:

Խելըխճա իս կերի:

Խըլդի ձեռնով օձ բռնայ:

Խըլդի չըւնով հոր մի մանի:

Խընց մեր գլօխ չէ յեկ ա:

Խօսք մնաց մըջ փորուն:

Մանար կեցի, լիտը գաս:

Մուլ մարդ իշուն քեռի կը խանչայ:

Կապը քաշեց:

Կարպետը քաշեց՝
 Կթենք Լթենք, զարկենք թափենք,
 Կողին տուեր ա կերթայ՝
 Կուզ կը ջարդայ ընդոց գլխուն:
 Կընկին ա՝
 Կակծու փառք Աստըծու:

Հերք ա, հին յերգեր էրնիք:
 Հըս բնդներուն կը խաղէր:
 Հսուստենէ էլ չի սքըի:

Ձաւար Լցեր ա մէջ սանդիւն. կը ծեծայ:
 Ձէթի ճրագ մօղած ա՝
 Ձեր բաղդն էմ ընկե՛
 Ձաւրեց՝

Ճփկներուն վիզ զարկին:
 Ճրագով եօթ մամլաւար օլլտէնք, չգտնէնք:

Մազ քաշին, ճրագուն հետ կենի:
 Մատէն փուշ կը հանայ:
 Մարդու յերես էլ չկեառնայ իշկայ:
 Մարդ փառէն կը դատի, փառէն մարդ չդատի:
 Մեր ճակտի դիր յըմալ ա գրած:
 Մէկ ու ճար ա, ապրի բանջար ա:
 Միճակուտեն Աստըծուն կը վէլէ:
 Մկա կտմեր կը թալեմ օղ:
 Մուռդ չուտ ա եկե քընց առամ:

Յակաջ յերկնցուց:

Յակօն տունը չէ:

Յարեուդի գէմ:

Յետք ու խլիս չկայ:

Յականջ սրեց:

Յերկնցուց իջեր ա:

Յերկուայ բան լուսուն մեցգի:

Յըմալ բարդ ընկեր ա, կառուն վրէժով կը թռնի:

Յմալ յիգամ գարմանա, յմալ յերթամ չիմանա:

Յոտն յերկնցուց:

Նա էծ ունի, նա ուլ, ոտտանի ալանջ խուլ:

Նաւա սէլ ա, կիր ու քէլայ:

Նըվթըրուկ, Նըվթըրուկ կը վառի ճրագ:

Նիկոյի յախճոն ա:

Նստեմ չոքիդ, առնիմ հոգիդ:

Շապիկը կարճ ա:

Շուաք, օր քընց օր վատ:

Ուրին կը ցանայ:

Զգիտեմ, իմ հացի մէջ աղ չի թալած:

Ջաղացքը վըր սագին ա:

Ջաղացքի յոտն իջուց:

Սատանի ձին հեծեր ա:

Սաւեհն մարդ կիրիցայ, կը լափայ:

Սև օձնի յետեղի:

Վարդապետին ըսին. «Տղէդ մեռնի՞ւ.—տղայ չունիմ, նըմա բա-
ռը բառ չէ, ըսեց:

Սիրտ բողխաց, ինչ օր դարնան էլուկ չըբրուն:

Սրէ բանօքին, օր գետնէն մազ վերցու:

Սրէ դու լէ դիօցիւ, օր գետին մանկունէ:

Վարդեր բացուան:

Վերնատունը մարդ չը կայ:

Վոյ, օսկին ի կտուցդ:

Տախտակ պակաս ա:

Տկլոզցաւ:

Տուածուրիկ ա:

Յախաւելով թալեցին դուռ:

Յանեց, ցաքեց պրծաւ:

Փառայ էղաւ, աշխար ձեռդի կը պագին:

Փոր ա, ձոր չէ:

Քարձորայ պուտկի պէս ելաւ:

Քու ինչ դարդն ա, ըռէսի տան հետ կը թռնի:

Քրիստոս յարաւ, ժամեր տարաւ:

Քող յերսին, էրնեկ փեսին:

Քօռ գիլու Աստուած:

Քու զօքանջ քէնէ էդքան հազ դէնայ:

Օրէ մալէզ, օրէ խէզ:

Օր կերթայ, աւուր խաթէն չերթայ:

Փալաք ուր չարիս դիր մի օրեր ա:

3.

Մօռյ բարբառով *)

Աղբէր, զուպարէն օր զուպարայ է, անհախ կեղնի, անճաշ
չեղնի:

Աղբէր, մենք ձեր տան սներ տանալու չինք էկե:

Աղջիկ իս, թէ տղայ,

Աղջիկը լուցեր է:

Անճաղ ձուկ թարփ ընկաւ:

Արմնկի ցաւ է, շուտ կընցնայ:

Առ ճամուս փախեր է, երեսներու ջուր թափեր է:

Բան իս կտուռի, թէ թիակ:

Գիլու . . . չի կայ իմ հետ, օր իմ բալդ բանի:

Գլուխ եղած տեղ ոտք ինչ էնե:

Դարտակ կուժ յալաւ մըր յառէջ:

Դարտակ գացիր, յընին էկար, յընին գացիր, դարտակ էկար:

Դոր չիս իդայ մարդու, մարդ գրուցէ:

Դու գէդ մարդ շատ կը գովաս, իմալ Քարձոր պտուկ կը գո-
վին:

Դու լէ խամ կը քակիս:

Դուք էղաք կարմունջ:

Եան խնամի էղան, եան տղբէր:

Եզան գլուխ կարասն է մահ:

Ես հմալ կթիմ գէնի, յըմալ օր քօլ էծ կթին:

Ջառափան գացերինք:

Ջնտոր բերնի գօլ կը հասկնան:

Ջըու ձին յառէջ կը քշիս:

Էրկու գլխէն կարդայ:

Ընդոնք զմըր ճնփուֆին, զմըր կօճակին ին:

Ը', նոր էկար կալ մէջ:

Ըռէսի վրայ լուս է իջի, զրն էլ տեսի,—Քիբ:

*) Ասած է Սմբատ Տ. Ղեւոնդեան:

Թօրօ ջաղջի պէս կաղաս:

Իմ տուն վրը ձիու պառակին է:
Ի՜նչ է, պատի էտե կը զրուցիս:
Իրիկ, կնիկ իրար բերան թքըցած ին:

Խօ ես քաթա չէփի, ընդոնց օղորկի:

Ծուռ խմբօ պէս լինչ դուս կիտաս:
Ծուռ նստի՜նք, շիտակ զրուցինք:

Կը մանի Սև սարի քարճին, անգան կը հասնէ:
Կիտանք զոսկին, կը բերինք մըր խօսքին:

Հաբեհ ժածէ, կածէ:
Հըմա կանանչ տեղ չուիմ կը չորնայ:

Ձըր տան փէտեր, կաղնի է, թէ հացենի:

Մարդու պլօճիկ ունեցէք:
Մարդ չէ, շինական է:
Մեք անփայ աղբեր ինք:
Մենք կը բրդինք, դուն լէ քութէ:
Մեռելոցի ուտող է:
Մըր սիրտ չաթալ է, բանէ չընք վախնայ:

Յերսի փարսէն պատուեր է:
Յըմեն պարկի բերնին մէկ թիւ հազիւ է:

Շատ կը չըխրտիք, ինչ օր մածուն զարկին:
Շէրիֆ փաշի պէս ըսկի քու խօսքէն չիս ցածցու:
Շմլակայ Գրքոյի մէկ շուն կար, կերթէր, քօմէր ուրիշ շներ
կիւղէր, կուտէր զուր տիրու չորթան:

Ոսպ բերան չի թրչի:

Ձըմ յուզեր, յըմա հազ կենիմ:
Ձուրապ—չուրապ, անչքն ի զմըր բներն է:

Ձնեղներու աչիչ վրէն փարսայ կայ:
Ձուխտմ էրկթէ սօլ հադի. օլորդի:
Սասնոյ գիտուններն իք, յուտայ ժողուերիք:

Տնաչէնի բերնին ոսպ չը թրչի:

Փոխինդ փչեր է զէդոնց յաջեր:

4.

Խլարա բարբառով.

Ալբի փոխ էղի:
Ախր ամբ էղեր ա:
Աման ամենի վրէն ջարդեց, տեղ չիքեց:
Անսլճեղ դառ ա:

Բըլ ախպէր բեր, բլեմ:

Գնճ, խաց բեր թխեմ, բուրդ բեր ճողեմ, գլուխդ խողեմ:

Դալմա կեապով չըմ խեղդուի:

Դլըպի, քե տուն չինայ:

Դու գքե մէկ դելս տուը:

Դու յորին գքե տուիր յետ:

Եա', Աստուած, դճւ էլայ դաս, քսուիս ընձի:

Ես զաթի բարի լուսուն կելնիմ, Աստծուց դասա կսւզիմ:

Ես զաթի քսանը չորս մխի մըէն կը խաղամ:

Ես զէգա բան կէնիմ, ես փէտ կը դնիմ ցած:

Զիտի դայիմ տեղ կեապեց:

Զիմ գլուխ կեառնեմ, կուրիսիմ:

Զիմ օր կեայ, չկեայ, եդ ա:

Զխարբ գօրէնք կը բթլայ:

Էղաւ կէծ մի կրակ, իմ ջան ընկեաւ:

Էն լէ Խեպօ պորանպսր կը մեռնի:

Էս ինչ դգար կեապոչ ա:

Ընդրնէ մկան ձադ էլ չի ծնիր:

Թաթերով ա:

Իմալ ընկերիմ մուրսով քեաք մի:

Իմ գեմ մի կուրիսի:

Իմ գրոյցք կերթայ պաղի ծակ:

Իմ լեզուն չէ թացուեր խրտ էդոր:

Ինչ դգա թաքլա փօստ մարդ ա:

Ինչ օ մեղրամամը կը հալի կրակի դէմ:

Լալ լէ սովորութք ա, էրթալ լէ՝
 Լըփ մի ջուր էղեր ա. ընկե խղի բերան:
 Խաւի պէս կուճուրուծ, նստած ա:
 Կը լըմանէր ինչ օ մըթի խնձոր:
 Հալալ զատէն կը շինայ, հաւամ զատէն կաւիրայ:
 Հա—հա, դու կաթիր Շմուռ օղլին ա:
 Ղարաշուքեն կը դնայ ուրին:
 Ճոշ տան մարդ հօմարս կեղի:
 Մակեաւ իմ գլօխ մեռեր ա:
 Մարափն ա թափեր վրէդ:
 Մէկ խնձորին խազար քար կու թալեն:
 Մէկ ու ճար ա:
 Յէմալ խօսք թալեց յառէջ օ, խեղ կուրխեց:
 Յընկեան սիրու, ինչ բլբուլն ի վարդին:
 Նեխուկ մարդ իս:
 Ո՛նչ վերու, ո՛նչ դիր, սու սուֆուք նստիր:
 Ուր խօր քեաքի վրէն չքեաքի:
 Սիմ—սիմ, սիմամօք:
 Վերեկից բրդուճ չգարկին:
 Տնաւէր, գալ գարշին մէս, զուլ չես էրթայ:
 Քու էրկու աշիչ միջէն քեակիմ, կեառնիմ:

5.

Յրապիգոցի բարբառով.

Աղջիկ, քեզիկի կասիմ, հայս, դուն օնկօճ էրէ:

— Աշեցէք, եիս քնցօ մաշդ իմ, աղէն իմ հիտ խօրաթից. — Ի՞նչ
ասից, ծօ. — Ծօն լօկօտ. ճօնփուց երի:

Առնկող էշտալ մի:

Բակլա խօրօն, էկօն կերօն, էլօն կօրօն:

Բերօն էփաց, խփից, հողին էրիդ:

Բէյնէն օձ թուփի կու:

Բէյնին աշէ, ճղայտի լօմօն ճղա կուռի:

Բէյնին էզարկ, ալուէք թափից:

Գարուն ինչաք գայ, մի հողին դուս կուգայ:

Գուլուխը դայտակ մաշտու լիզուն էրկէն կըլլի:

Դուն մէկ առուարի, եիս էրկուս:

Դօնակդ սրէ օր կառէ:

Ջէնպիլով ինչաւ էրկինքէն, բունեցէք, օտուին գետին չառնուն:

Էգուրնէ վալ օր քեզ էլլէ, դամէքը գանու կու:

Էդմօն րօն, տեսած ունիս քու տօն:

Էկեք ասիմ, փարայ, Աստուած չիս, ամա լօմօնիս կու:

Էշէն ընկած է, մէմէլ կողնիլ չի:

Էշը քուկդ չէ, էշտօմօնը քուկդ է:

Էմնն մաշդ ուր եղով տապկի կու:

Էս օրուան բօնը, ապօլ ընիլ մի էգլօն:

Էրիս առաւ, աստառ կուզէ:

Էրկու ձեռք մէկ գլխու հօմար է:

Ի՞նչ ինչաւ էրկինքէն, օր գետինը դապուլ էրաւ ուշ:

Իսա գեղը աղին ու օնլին աշիլ չին:

Լօմօնի կու թուրքի շուն:

Խլառին էմնն օր դատիկ է:

Խլառին էմնն դարպա հայսնիք է:

Խուլիսը մաշտու սրա օնցաւ:

Խօրաթան խօս է, տոպրակը պօս է:

Խօփը քարին էղար:

Խօրաթան լօմօնիկու կծիկի, ինչ դօար ացգրիս, կացգրուի:

Կնիկդ ինչ գեղեն, դուն էլ էն տեղէն:

Կնիկօն մազը էրկէն, խեղքը կայճ:

Կուղոտիս, ևղոտիս:

Կուշտը օնօթիին հալէն ինչ հասկնայ պիտի:

Հաւը ղըյափին տեսաւ, աշուընին խփից. գիտէր թէ ղըյափը
 քիներ տեսնուլ չի:

Ճեպին մկներ խաղօն կունի:

Ճեհնեմը ու ճեհլիքը տօնողը փառէն է:

Ճեպիս պեռեփերը տուի:

Մեղիկի նեղ, ձեղիկի տեղ:

Մեղքին տոպրակը ճիտը օնցուցի:

Մօնտը - մօնտը լինցօ ջայդէ կու:

Շատ դատողին էմն բօն հեյալ է:

Ունիմիր կախած ունի չունչուլ—մունչուլ,
 տօնը չունի գդալ մը թօնջուր:

Ուզիլ չիմ, հեպս ձգե:

Պառտօն վէլից, չարոխնիյդ դայճու:

Պաթիհավա միսը ծափը ծակէ կու:

Պիճիլիկ գուլուխ, միծ—միծ ներագ:

Պաաս, ուտիս ու գաաս:

Ջաղացքի ճօնփայ էրած ունի:

Ջաղացքի օտքը ինչեցուց.

Վայ, ծօ, տէրան էլ շուե կու:

Տէրա էրե, գեղը ձգե, օր ապրեցաւ ուչ, գետը ձգե—

Տեքսը, պիլան եիս քաշիմ, սիրը ուտէ Գասպարը:

Փիս մաշդը զատկին էլ փիս է:

Քիչ բայցիը, քեզ դայցիը:

6.

Վաղարօտպատի բարբառով.

Ագռաւը (հեռ լսողաց) աղալ չը կերած՝ դուք էք ուտում:
 Ալուր չուենք, դաթա կը թխենք:
 Ալօրմ—բասօրմ ա. ես հմի՝ ես մի սհաթ:
 Ախպէր, որ հաց ուտենք, որտէ քնենք.—Մենք մեր հաց կերէր
 ենք. որտէ քնում ես, քնի:
 Ակուէք թափած ա:
 Ակօն տանը չի:
 Ահը սրտիս՝ մահը մտիս:
 Ամեն մարդի գիտեցածդ մի առի:
 Ամեն մարդ գիտայ մարդ ա:
 Ամեն մարդ իրա գործը կը յառաչացնի:
 Ամեն մարդ իրա դամաթը կուտի:
 Անժաժ քարեր ընի:
 Անկեալ աղբէր, վէ, էթանք արտ վարենք:
 Անճաղ ընկաւ, էլի խուզում ա:
 Անցած—մնացած ա:
 Աչըղի հաղը որ հատնի, ցեյցըմ կը կանչի:
 Անչքը իրա թշնամին կը ճանաչի:
 Առեկ են կուտը, մտեկ են մութը:
 Առուտուրը աստծուն կը վայելի, Թանկութունն էլ գիտա
 էժանութունն էլ:
 Ասեղը քեզ խրի, մախաթը ուրիշին:
 Ասեցին.—Որտեղէն ես գալի.—ասեց.—Զինիմայինայ.—Ասե
 ցին.—Փալ փաչէքէդ բէլլույա:
 Աստուած էն մարդի բան յաջողայ ինքը ըստի չէ, միտքը ըս
 տի ա:
 Արդար Դաւիթն ա:
 Արևը վատ տեղն ա դուս էկէ:
 Արինը ջուր կը դառնայ:
 Արճիճ ծամող ա:
 Արմնկի ցաւ ա:
 Աւաղի վրէն տուն կը չինի:
 Բարեկամացանք, բարեբարացանք:
 Բարեկամիդ հետ կեր ու խում արա, առ ու տուր մի տնի:

Բերան կախեմ 1), գեղը քանդեմ:
 Բերանդ կապէ դուր:
 Բերնիդ արանքն ու ակնջիդ քանի թիզ ա:
 Բերնիցդ ջուր էլ գնայ, չեմ տայ:
 Բթի վրին կաղնէ. տառ ու օլթաղի ա ման գալի:
 Դալդ ինչ իմացայ, էթալդ ինչ իմանամ:
 Դեղ մաթ, էրեխից խաղար առ:
 Դէլից դամազլղ:
 Դթալ դթալ ժողովի, չէրեփ չէրեփ բաժանի:
 Դէլ էղայ խալխի ոչխարը կերայ, քեզ ինչ արի:
 Դժի ազուն Աստուած կաղայ:
 Դնացի մեռէն, սարվայ փեռէն:
 Դող ու բող ա:
 Դովացին Ալիխան, էլաւ քաքեց պատուխան:

Դանակ օսկուին ա հասէ:
 Դու ինչ ես, որ փրվան ես մտէ:

Սա աղն ա պակաս, ես մաղը:
 Սո բրթեմ, դու խրթեմ:
 Սա իմ կարպետը ջրից կը հանեմ.
 Սրէսի ջուր չունի:
 Սա ազուռին հաւանեցի, ազուռն ինձ չհաւանեց:
 Սա ինչացու եմ:

Ջէմլէ Կիկոն, զէմլէ Մրտոն:
 Ջոռն անգոռին կէրել ա:
 Ջուլում գուլում՝ բանդի՞ջգուլում:

Էդ խօսքդ մի լիար մեղրով չի ուտուի:
 Էդ մի պաթի ընի, սե շուն, բալաք թագին:
 Էթամ էն մարդի տունը, որ տունը մի լակ ձու անեմ, տամ
 պաթին, իմ աղաքը չի խօսայ:
 Էլեկեմ եղով ճուռա:
 Էլ օղին որ մարդի տղայ ընի, գլուխ չի տայ:
 Էկար պառուի տէր օղորմին:
 Էնպէս թրչուէ, չան օրին ա ընկէ:
 Էնքան աղքատ ա, թեփը հատած ա:

1) «Կախեմ»՝ Վաղարշապատցիք կասեն. «կալեմ»՝ Օշականցիք. Աշ-
 տարակցիք կասեն:

Էնքան կէխտոտ ա, օձի բերանը մզես, կը սատկի
 Էնքանք մռութը բանձը ա, մզըրխով քաքը քթին չի հասնի
 Էլը պրծէ, տնկին կռծէ
 Էշն ուրբաթ
 Էս մեր տաշտ ու մաղը կը կախի
 Էրկու ջուր, մի հաց

Ընդրա պարանով ֆորը չմտնես
 Ընդրի—ընդրի, ընդրուչք ընկնի
 Ընէնց գայ էթայ, պառաւ պատանքի գին էլ չաշխատի
 Ընչանք հըմի բերանը ծածկած զաք իր ղըկում, ըստուց յետ-
 նայ բաց ղըկի, ագռաւները մէջը թող ծռտեն
 Ըսկըպօ մարդ ա, էլի խուզում
 Ըստե ըխտաւորի էշ չկայ, քնչէք ղալմաղալ անում

Թան թան, պապէն ուտի էթայ գութան
 Թանի ճանճի նման ինչ ես մէջ ընկնում
 Թանին թանանայ, մածնին՝ մահանայ
 Թաց ազուն աղում ա
 Թթու թան չի, ամեն մարդի բան չի

Իծանը գնացին սարեր:
 Իծանը էկան:
 Իմ միսը ամեն մարդ էլ ծամում ա
 Ինձ համար կանես, քեզ համար կը սովորես
 Ինչ դաւ խեղճ ման էկայ, էլի ասին,—գէլի ճուտ ա
 Ինչ ես քուռկի ղայղայ աղաք ընկնում
 Ինչ որ տենայ, ֆոքին ճութը կը քցի
 Ինչ տարի որ մենք ճրագլիս ունենանք, էն տարին իշի պոչն
 էլ լիս կը տայ
 Ինչ տուն որ մեծ չընի, մեծ քար տեղը կը գնեն
 Իսամը նեղ օրի շատ կը դիմանայ, լէն օրի չի գիմանայ
 Իսամի ալէն նեքսե ա, ցաւաբինը դրսե,
 Իրա բահը չի տայ իրա ջուրը կտրեն
 Իրա էշն ա քչում

Լեզուն չընի, ագռաւները աչքեր կը հանեն:
 Լուից եղ հանող ա

Խաբաղ ընի Զանկէզուր, չին թողում տղէն քաշի ֆոր
 Խոտը կրակի մօտ չդնես, չի վառի

Ծանաթ կ'աց, բարձրաց դաս:

Կաժը խառնուել ա:

Կատաղած շուն ա:

Կարճի պէս մարդի խէթում ա:

Կարճ ձեռը ինչ անի:

Կիսած հացը չի սաղանայ:

Կիրակմուտ՝ ոչ կիրակի:

Կշեմ ձուլթ, կպնեմ քեզանից:

Կնկայ սուգն ու շիւտն, մէկն էլ էկաւ փոխան:

Կնիկ հաւերը տուի արա, տաւարատիրոջ տունը քանդուեց:

Կողքին ընկերա, էթում ա:

Կրակի իր էկէ:

Համ նալին ա տալի, համ մխին:

Հարուստը հարուստ ըլնի. թո՛ւ քեաֆուր ըլնի, էլի՛ պէտք կ'գայ:

Հէնց իմանաս մի ձի բաշխիլ:

Հէրանցս տունը շէն ըլնի, կեր ու կործ, բամբախ ըլնի կէսը-
բանց տունը՝ կեր ու լուայ:

Ձու գողացողը ձի էլ կը գողանայ:

Ձուով որ մարդի ձէն բացուի, հաւի ուր բլբուլի՝ ձէն կը
հանի:

Ղումաւը լալում էր թէ ընծի ով պտի մաշի:

Ճէի պոչը կարճ արա:

Մարագի դարմանը ձագն ու ֆորթն ա հատացընում:

Մարդի . . ի կարկտան ա:

Մարդի զրիցաւնկեր էլ սլտի, կռուաւնկեր էլ:

Մեծ մեծ տներ, միջի սոված շներ:

Մեռել մեռնի մշեցուն, պայաքի կանչա մակուցին, հագու հաց
տայ Ավանիցին:

Մեր կովը ծնէ, բալա՛ ֆորդա բերէ:

Մէկի աչքն ա սուր, մէկի մանգաղն ա կտուր:

Մէկ ձեռքը ծափ չի տալ:

Մի խելը ամառ ձմեռ ինչ կ'ունի:

Մի ձեռ ունինք մէկի բերնին դընենք, քառսուն ձեռ չունենք
որ քառսուն բերանի դնենք:

Մի օրուայ հարսանիքը հարսանիք չի, քեզ համա հաց գլթի:

Նախաւն բալիճ ըլնի, բալիճ գլխատակին ըլնի:

Նման զնման սիրէ:

Շան գլուխ, շան փոր:

Շապիկը կարճ ա:

Շատ անողին շալ շապիկ, քիչ արողին ալ շապիկ:

Շատը շատին, իշի պոչը աղքատին:

Շատ մի պարծենայ, պարկը կը մտնես:

Շատ վազողին տղայ չի ընի:

Շէնլութ գլուխ չունիս, քանտելու հայ—հայ:

Շներով պտի հեղտեմ:

Շուն իրա շնութեն կանի:

Շունը պըպըզած կը հաչի:

Շունը տէրը չի ճանաչի:

Շուտով բոբկցաւ:

Ոնց որ ուսար նստի էշ:

Ոնց որ ոչի աղիք:

Ով որ իրան գովայ, երկնքից քարը կախ ա, կնկնի գլխին:

Ոսկին մանդրա, գինը ծանաթ ա:

Ռտներդ հինայ ես գրէ:

Որ ջանէն ընի, ջիգեարը կը ցաւա:

Որտեղ փչես, ընտէ կը թռնի:

Չգրերդ կը թողաս, գլխիդ կտաս:

Չուլը էլաւ, գնաց քիլլուկը:

Պլանէնց մեծ մեծ տներ, միջի սոված շներ:

Պոպոֆ ա ջարդում գլխին:

Ջան բազարի ա, մալ բազարի չի:

Ջեպը դսէն ա:

Սև ես, սիպտակեր ես:

Սութ Դաւիթն ա, գիշերը մարդ կը մորթի. ցերեկ ճանփէք
կը ծորթի:

Սրբի խունկ ու մօմն էլ ա պակսում:

Տաք ջրի վրէն սառը ջուր ես տծում:

Տոպրակը դատարկուեց:

Տղէն դուսման քոխմախի ա:

Յանովի ա բուսնովի. տեսնովի ա սովրովի:

Փորին հաղար օձ կայ:

Քու տէրն էլ պտի ասի, նախրի միջին էշ ունեմ:

Օձի պէս կրնգին ես դադում:

Օրը մեզ հետ չի գալի, մենք օրի հետ պտի էթանք:

